

Türkiye Ekonomisi Darbe Teşebbüsünden Neden Etkilenmedi?

NURULLAH GÜR

- Darbe girişimine rağmen ekonomideki istikrarlı yapı nasıl korundu?
- Yabancı yatırımcıların kararlarını nasıl değerlendirmek gerekir?
- Türkiye ekonomisinin mevcut güçlü yapısını korumak için bundan sonra neler yapılmalıdır?

GİRİŞ

Türkiye’de insanların geleceği birçok zaman iç ve dış kaynaklı müdahaleler ile çalınmak istenmiştir. Bu hain müdahaleleri yaşamamış olsak şu an yaklaşık 9.200 dolar seviyesinde olan kişi başına Gayrisafi Yurtiçi Hasılamızın (GSYH) 20.000 dolar seviyesinde olabileceği uçuk bir tahmin değildir. Ancak maalesef Türkiye stratejik önemi ve tarihi geçmişi dolayısıyla bu müdahalelere belli dönemlerde maruz kalmıştır.

Darbeler Cumhuriyet tarihinde yaşadığımız gelecek hırsızlığının en büyük müsebbipleridir. 12 Eylül darbesinin olduğu yıl ekonomi yaklaşık yüzde 2,5 küçülmüştür. 28 Şubat post-modern darbesinden sonra yaşanan banka hortumlamaları ve yolsuzluklar vatan- daşın cebinden milyarlarca doların çalınmasına neden olmuştur. 28 Şubat süreci ile birlikte yaşanan süreç Türkiye tarihinde gerçekleşen en büyük krizlerden biri ile sonuçlanmıştır.

Maalesef hafızamıza acı bir şekilde kazınan bu darbelerin bir benzerini tekrar yaşamak ile burun buruna geldik. Kendini bilmez bazı vatan hainleri 15 Temmuz’da darbe girişiminde bulunarak benzer

bir hırsızlığa yeltenmişlerdir. Vatandaşların ve devlet büyüklerinin kararlı duruşu sayesinde bu çapsız girişim bertaraf edilmiştir.

Son 15 yıllık süreçte izlenen politikalar sayesinde elde edilen güçlü ekonomik yapının önemi bu darbe girişimi sırasında daha iyi anlaşılmıştır. Türkiye ekonomisi alınan ilave tedbirler ile birlikte bu darbe girişiminden ilk aşamada çok ciddi bir yara almadan çıkmayı başarmıştır. Bu darbe girişiminin Türkiye ekonomisine kısa vadede negatif yansımaları elbette ki olabilir. Bu tip oynaklıklar ekonominin bir parçasıdır. Örneğin bundan yaklaşık bir ay evvel İngiltere’deki referandumdan Brexit kararı çıkmasından sonra İngiliz sterlini ABD doları karşısında tarihinin en düşük seviyesine inmiş ve Londra Borsası hızla yere çakılmıştı. Türkiye, İngiltere’nin yaşadığı durum ile karşılaştırılmayacak kadar büyük bir siyasi riski göğüslemesine rağmen ekonomik olarak daha sağlam durmuştur. Karşılaşılabilir en büyük siyasi risklerden biri olan darbe girişimi ile mücadele edilen bu süreçte ekonominin rayından çıkmadan yoluna devam etmesi Türkiye

Nurullah GÜR

2006 yılında Marmara Üniversitesi İngilizce İktisat Bölümü’nden mezun oldu. Aynı bölümden 2008 yılında yüksek lisans derecesini aldı. Doktora derecesini 2012 yılında University of Essex’den aldı. Gür, halen İstanbul Medipol Üniversitesi Ekonomi ve Finans Bölümü’nde öğretim üyesi olarak çalışmalarına devam etmektedir. Ekonomik gelişme, finans-reel sektör ilişkisi ve uluslararası politik iktisat alanlarında çeşitli uluslararası dergilerde yayınları bulunmaktadır.

ekonomisinin ne derece güçlü olduğunu net bir şekilde ortaya koymaktadır.

PIYASALARIN TEPKİSİ VE ÖNLEMLER

Darbe girişimine dair haberlerin basında duyulması sonrasında dolar kurunda bir artış yaşansa da, girişimin başarısız olduğu ve devlet kurumlarının etkin bir şekilde çalıştığı sinyallerinin gelmeye başlamasıyla birlikte kur yatay bir seyir almıştır. Başta Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) ve Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu (BDDK) olmak üzere ilgili ekonomi kurumlarının almış oldukları yerinde önlemler ile finans piyasalarında ciddi bir dalgalanma yaşanmadan badire atlatılmıştır. Bu durum Türkiye ekonomisinin 2000-2001 krizinden bu yana alınan önlemler ile ne derece sağlam bir altyapıya kavuşturulduğunun önemli bir göstergesidir. 2001 yılında anayasa kitapçığının fırlatılması gibi küçük bir siyasi çalkantıda altüst olan Türkiye ekonomisinin hali ile şimdiki istikrarlı ekonomik yapı arasında çok ciddi bir farkın olduğu ortadadır.

Piyasaların yaşanan gelişmelere belli ölçüde tepki vermesi normal bir durumdur. Zira bir darbe girişimine maruz kalmak yaşanabilecek en büyük siyasi risklerden birisidir. Bu siyasi riskin hızlı bir şekilde ortadan kaldırılması sonucunda piyasalardaki tepkiler büyümeden ehlileştirilmiştir. Burada ilgili bakanlıkların ve kamu kurumlarının almış olduğu tedbirlerin etkili olduğu bir gerçektir. Ekonomiden sorumlu Başbakan Yardımcısı Mehmet Şimşek piyasa kurallarının dışına çıkmayacağını ve dünyanın en iyi uygulamaları baz alınarak ekonomideki işlemlerin devam edeceğini açıklayarak piyasalara önemli bir mesaj vermiştir.

TCMB'nin bankalara komisyonlu likidite sağlayacağını açıklaması da finansal istikrar açısından önemli bir girişim olmuştur. Merkez Bankası bir süredir para politikasında sadeleştirmeye gitmek amacıyla faiz koridoru üst bandını kademeli olarak indirmişti. Merkez Bankası'nın Para Politikası Kurulu tarafından 19 Temmuz'daki toplantısında yaşanan gelişmeleri de göz önünde bulundurarak faiz indirimine ara vereceği ne dair beklentiler vardı. Geçmişte siyaseten çalkantılı

dönemlerde (17-25 Aralık gibi) birçok kez faizi sert bir şekilde artıran Merkez Bankası bu süreçte faizi 25 baz puan indirerek çok cesur bir adım atmıştır. Faiz indirimine kararına rağmen kur ve borsa endeksinin buna olumsuz tepki vermemesi Türkiye ekonomisinin istikrarı ile ilgili piyasalara önemli bir mesajdır. TCMB'nin gerektiği takdirde piyasaları daha da rahatlatmak için tüketici kredilerinde maksimum 36 ay olan vadeyi 48 aya çıkartılabileceği konuşulmaktadır.¹ TCMB yetkilileri ayrıca küresel finans merkezlerindeki büyük yatırımcılar ile toplantılar yaparak Türkiye ekonomisi ile kafalardaki yersiz endişeleri gidermeye çalışacaklar.

BDDK ve Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) gibi önemli kurumlar da gelişmeleri yakından takip ederek gerekli düzenlemeleri hayata geçirmektedir. İlgili kurumlarca alınan kararlar sayesinde bankacılık sistemi ve sermaye piyasaları normal seyrinde çalışmaya devam etmiştir. Bu denli ciddi bir badireye rağmen finans sisteminin düzgün bir şekilde çalışmaya devam etmesi önemli bir başarıdır.

IMF Başkanı Christine Lagarde yaşanan darbe girişimi sonrası merkez bankası ve diğer ekonomi kurumlarının almış olduğu tedbirlerin finansal istikrarı sağladığını belirtmiştir. Lagarde, "İnanılmaz derecede düzensiz bir olaydan sonra piyasalar düzgün bir şekilde çalıştı" açıklamasını yaptı.² Bu açıklama 2016'nın başından bu yana Çin, Brezilya, ABD ve İngiltere gibi önemli ülkelerden gelen olumsuz sinyallerin küresel ekonomiyi sarsmasından dolayı yoğun bir mesai harcayan IMF'nin Türkiye gibi önemli bir gelişmekte olan ülkede ekonominin sıkıntıya girmesini istemediğini ve Türkiye'deki ekonomiyle ilgili devlet kurumlarına güvendiğini göstermektedir.

Burada vurgulanması gereken bir nokta da yaşanan darbe girişimi sonrası alınan olağanüstü hal kararının ekonomik aktivitenin günlük işleyişine herhangi bir müdahale anlamına gelmemesidir. Mehmet Şimşek olağanüstü hal kararıyla ilgili sosyal medyadan şu açıklamaları yapmıştır:

1. "Merkez Bankası Sahaya İniyor", *Sabah*, 23 Temmuz 2016.

2. "IMF Başkanı: Türkiye'de Alınan Önlemler Piyasayı Sakinleştirdi", *NTV Haber*, 19 Temmuz 2016.

OHAL, 1990'lardaki sıkıyönetim demek değildir. Sıradan vatandaşın hayatı ve işletmeler karardan etkilenmeyecek, kesintiye uğramayacaktır. İş hayatı her zamanki gibi olacaktır. Bu geçici OHAL süresince nihai otorite hükümette ve valilerde olmaya devam edecektir, silahlı kuvvetlerde değil. Durum, Avrupa'dan, daha küçük çaplı tehditler yaşayan Fransa, Almanya ve Belçika'dan farklı olmayacaktır. Türkiye'nin bu durumdan güçlenen bir demokrasi, daha iyi işleyen bir piyasa ekonomisi ve yatırım iklimiyle çıkacağına inanıyorum.³

Kısa sürede alınan ekonomik tedbirler ve yapılan açıklamalar piyasalarda tansiyonun çok fazla yükselmesinin önüne geçmiştir. Piyasalardaki ılımlı havaya rağmen kredi derecelendirme kuruluşu S&P ise Türkiye'nin BB+ olan notunu BB'ye düşürmüştür. Türkiye ile ilgili verilen aceleci not düşürme kararıyla ilgili olarak da Ekonomi Bakanı Nihat Zeybekci şu değerlendirmede bulunmuştur:

S&P'nin Türkiye'nin kredi notunu BB'ye düşürme konusundaki aceleci tavrı anlaşılabilir değil. Hükümet olarak yatırımı, üretimi ve ihracatı artırma odaklı reformları yakında kanunlaştıracağız. Her zaman olduğu gibi Türkiye hem reel ekonomide hem finansal kesimde gerekli adımları atmaya devam edecektir.⁴

Kredi derecelendirme kuruluşlarının objektif ve doğru kararlar vermediklerinin örnekleri geçmişte sıkça yaşanmıştır. Bu kuruluşların küresel kriz öncesi vermiş oldukları yanlış ve etik dışı kararlar ne derece beceriksiz olduklarını bütün dünyaya göstermiştir.

Yabancı yatırımcılar Fitch ve Moody's gibi diğer derecelendirme kuruluşlarının kararlarını dikkatle takip etmektedirler. Kredi derecelendirme kuruluşlarının verdikleri aceleci kararları baz alarak Türkiye'den çıkmaya karar veren yabancı yatırımcıların yanlış bir strateji izlediklerini söylemek gerekir. Türkiye mevcut ekonomik potansiyeli ile kendisine yatırım yapanlara orta ve uzun vadede her daim kazandıracak bir ülkedir. Son bir yılda yaşanan iki seçime ve çeşitli terör olaylarına rağmen Türkiye ekonomisinin yüzde 4'ler seviyesinde büyüdüğü unutulmamalıdır. Çin ve Hindistan'ı bir tarafa bıraktığımızda Türkiye'nin büyüme rakamları birçok G20 ülkesini ikiye katlamaktadır.

3. "İş Dünyası Etkilenmeyecek", *Dünya*, 21 Temmuz 2016.

4. "S&P'nin Tavrı Anlaşılabilir Değil", NTV Haber, 21 Temmuz 2016.

GÜÇLÜ EKONOMİYİ KORUMAK İÇİN YAPILMASI GEREKENLER

Türkiye ekonomisinin mevcut güçlü yapısını korumak için bundan sonra yapılması gerekenlerin önem düzeyi her zamankinden daha yüksektir. Bu süreçte siyaset yapıcılar ve bürokratların yanı sıra vatandaşlara ve iş adamlarına da önemli görevler düşmektedir. Türkiye ekonomisinin hedefleri ekseninde hareket etmeye devam etmesi için iç tüketim ve yatırım harcamalarının artmaya devam etmesi gerekmektedir. Tüketici güveninin kısa vadede biraz gerileyeceği tahmin edilse de vatandaşların tüketim harcamalarında normalin üzerinde bir kısıntıya gitmemeleri önem taşımaktadır. İş adamlarımız da darbe girişimine inat yatırımlarına devam etmelidirler. Anadolu'daki çiftçiler, cunta uçaklarının havalanmasını önlemek için topraklarındaki yıllık hasılatlarını gözlerini kırpmadan yakmışlardır. Buradan alınacak önemli dersler vardır. KOBİ'lerden büyük holdinglere kadar iş adamları son 10-15 yıllık süreçte servetlerini önemli miktarda artırmışlardır. Bu servet artışı demokratik bir ortamın kendilerine sağlamış olduğu iş ortamı sayesinde gerçekleşmiştir. İş adamlarının bu gerçeği unutmadan ekonomik hedeflerden uzaklaşmaması adına üzerlerine düşen vazifeleri gerçekleştirmeleri kritik önemdedir.

Siyasetçilere de bu sürecin daha pürüzsüz bir şekilde atlatılması için önemli görevler düşmektedir. Mehmet Şimşek'in de altını çizdiği gibi Mecliste bekleyen gelir vergisi ve patent reformları gibi ekonominin önünü açacak kritik reformların muhalefet partilerinin de desteği ile hızla hayata geçirilmesi gerekmektedir.

KAZANIMLARA SAHİP ÇIKMA ZAMANI

Türkiye ekonomisi 2009'da yaşanan küresel kriz sarımsı sonrasında 26 çeyrektir aralıksız büyümektedir. Birçok gelişmiş ülkede büyümenin negatif veya durağan bir seyir izlediği bu dönemde Türkiye'nin göstermiş olduğu bu performans oldukça etkileyici ve değerlidir. Özellikle son çeyreklerde gelen yüksek büyüme rakamları Türkiye'de ekonomik kriz çıkacak tamtamlığı yapan kesimlerin yüzüne tokat gibi çarpmıştır. Gelişmiş ülkelerde kemer sıkma politikaları halkı canından bez-

dirip sokaklara dökerken (örneğin Fransa ve Yunanistan), Türkiye’de hükümet vatandaşların refahını artırmak için yeni ekonomik paketler açıklarak kamunun imkanlarını sonuna kadar kullanmaya çalışmaktadır. Türkiye’de neredeyse her ay yeni bir mega projenin açılışı yapılmaktadır. Yeni havalimanları, köprüler ve metrolar halkın yaşam kalitesini hızla artırmaktadır. Mega projelerdeki devlet-özel sektör işbirliği uluslararası kurumlar tarafından birçok ülkeye örnek gösterilmektedir. Emeklilerin ve işçilerin haklarının ellerinden alındığı gelişmiş ülkelerin aksine Türkiye’de hükümet sabit gelirli vatandaşların durumunu iyileştirmek için yoğun bir çaba harcamaktadır. 2002 sonrası ekonomide yaşa-

nan reformlarla birlikte KOBİ’lerden büyük holdingle-re kadar Türk şirketlerinin önemli bir kısmının değeri 4-5 kat artmıştır. Bütün bunlar Türkiye’de son 15 yıllık süreçte her kesimden vatandaşa dokunan kapsayıcı bir büyüme hamlesine imza atıldığını göstermektedir.

Demokrasinin sunmuş olduğu kazanımlarımızı korumak adına 15 Temmuz’da yaşanan devlet-millet işbirliği bundan sonraki süreçte de sürdürülmelidir. Ekonomik kazanımların da korunması için tüketicilerden iş adamlarına kadar toplumun her kesimine önemli görevler düşmektedir. Stratejik öneme sahip bu bölgede bir kalkınma hikayesi yazmak hiç kolay değildir. Ancak bizim bu zora talip olmamız gerekmektedir.

SETA | Ankara

Nenehatun Cd. No: 66 GOP Çankaya
06700 Ankara TÜRKİYE
Tel: +90 312 551 21 00 | Faks: +90 312 551 21 90

SETA | İstanbul

Deftardar Mh. Savaklar Cd. Ayvansaray Kavşağı
No: 41-43 Eyüp İstanbul TÜRKİYE
Tel: +90 212 315 11 00 | Faks: +90 212 315 11 11

SETA | Washington D.C.

1025 Connecticut Avenue, N.W., Suite
1106 Washington D.C. 20036 USA
Tel: 202-223-9885 | Faks: 202-223-6099

SETA | Cairo

21 Fahmi Street Bab al Luq Abdeen
Flat No: 19 Cairo EGYPT
Tel: 00202 279 56866 | 00202 279 56985